

**SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
X KADENCJA**

Warszawa, dnia 20 lutego 2020 r.

Druk nr 74

**KOMISJA
USTAWODAWCZA**

**Pan
Tomasz GRODZKI
MARSZAŁEK SENATU
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Na podstawie art. 76 ust. 1 Regulaminu Senatu Komisja Ustawodawcza wnosi o podjęcie postępowania w sprawie inicjatywy ustawodawczej dotyczącej projektu ustawy

o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego.

Do reprezentowania Komisji w dalszych pracach nad tym projektem ustawy upoważniony jest senator Krzysztof Brejza.

W załączeniu przekazuję projekt ustawy wraz z uzasadnieniem.

Przewodniczący Komisji
Ustawodawczej
(-) Krzysztof Kwiatkowski

U S T A W A

z dnia

o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego

Art. 1. W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 30) w art. 330 § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Jeżeli organ prowadzący postępowanie nadal nie znajduje podstaw do wniesienia aktu oskarżenia, wydaje ponownie postanowienie o umorzeniu postępowania lub odmowie jego wszczęcia. W takim wypadku pokrzywdzony, który wykorzystał uprawnienia przewidziane w art. 306 § 1 i 1a, może wnieść akt oskarżenia określony w art. 55 § 1 – o czym należy go pouczyć.”

Art. 2. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

1. Cel projektowanej ustawy

Projektowana ustawa o zmianie ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 30; dalej nazywanej k.p.k.), ma na celu uproszczenie procedury karnej w zakresie możliwości wnoszenia przez pokrzywdzonego subsydiarnego aktu oskarżenia na podstawie art. 55 § 2 k.p.k., poprzez przywrócenie dotychczasowego brzmienia przepisu art. 330 § 2 k.p.k. obowiązującego przed dniem 5 października 2019 r.

2. Przedmiot i istota projektu ustawy

Projektowana nowelizacja ustawy zainspirowana została stanowiskiem Rzecznika Praw Obywatelskich, który zwrócił uwagę projektodawcy na zaostrenie przesłanek umożliwiających wniesienie przez osobę pokrzywdzoną przestępstwem subsydiarnego aktu oskarżenia, dokonane ustawą z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r., poz. 1694).

Na mocy tej ustawy wniesionych zostało prawie 130 indywidualnych zmian przepisów Kodeksu postępowania karnego. Jednym z przepisów znowelizowanych powyższą ustawą był art. 330 § 2 k.p.k., który określił na nowo przesłanki pozwalające na wniesienie przez osobę pokrzywdzoną przestępstwem subsydiarnego aktu oskarżenia.

W poprzednim stanie prawnym, jeśli prokurator umorzył postępowanie przygotowawcze lub odmówił jego wszczęcia, pokrzywdzony mógł zaskarżyć to postanowienie do sądu.

W przypadku uchylecia postanowienia prokuratora przez sąd i ponownego podjęcia identycznego rozstrzygnięcia przez prokuratora, pokrzywdzony mógł wnieść subsydiarny akt oskarżenia bezpośrednio do sądu.

Po nowelizacji droga do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia została wydłużona. Jeśli bowiem prokurator ponownie wyda postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania lub jego umorzeniu, postanowienie to winno zostać zaskarżone do prokuratora nadrzędnego. Dopiero w przypadku wydania przez prokuratora nadrzędnego postanowienia o utrzymaniu w

mocy postanowienia prokuratora podległego, aktualizuje się prawo pokrzywdzonego do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia.

Wskazana w nowym brzmieniu przepisu konieczność dwukrotnego (a nie, jak dotychczas, jednokrotnego) zaskarżenia decyzji prokuratora o odmowie wszczęcia lub umorzeniu postępowania znacznie wydłuża cały proces z perspektywy pokrzywdzonego.

Powoduje po jego stronie dodatkowe koszty (w szczególności pomocy prawnej, a pamiętać należy, że zgodnie z art. 55 § 2 k.p.k subsydiarny akt oskarżenia musi być sporządzony przez pełnomocnika profesjonalnego – adwokata lub radcę prawnego) a także, w przypadkach skrajnych, może doprowadzić do przedawnienia karalności, w szczególności, jeśli zażalenie dotyczy odmowy wszczęcia postępowania, a zatem nie dochodzi do przedłużenia okresu przedawnienia, o którym mowa w art. 102 Kodeksu karnego.

Podkreślić trzeba, że nowe brzmienie przepisu pociąga za sobą ponadto niebezpieczeństwo jego instrumentalnego wykorzystania w celu całkowitego uniemożliwienia pokrzywdzonemu wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia.

Albowiem art. 330 § 2 k. p. k. stanowi, że warunkiem wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia jest **utrzymanie w mocy** ponownego postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania lub jego umorzeniu przez prokuratora nadrzędnego.

Prawo to nie aktualizuje się zatem w przypadku, **gdy prokurator nadrzędny uchyli** postanowienie prokuratora podległego, a ten ponownie, po raz trzeci, odmówi wszczęcia postępowania lub je umorzy. W takim przypadku pokrzywdzonemu przysługuje znów jedynie zażalenie do prokuratora nadrzędnego, który ponownie może **uchylić** postanowienie, po czym prokurator podległy może ponownie je umorzyć lub odmówić wszczęcia postępowania, itd.

Taka konstrukcja prawna powoduje, iż jedyną cezurą czasową ograniczającą czas rozpoznawania sprawy stanie się upływ okresu przedawnienia karalności czynu zabronionego. Co więcej na żadnym etapie procedowania pokrzywdzony nie będzie mógł skierować do sądu subsydiarnego aktu oskarżenia.

Zdaniem projektodawcy, rozwiązanie takie budzi wątpliwości pod kątem konstytucyjnej zasady dostępu do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP).

Samo istnienie takiej konstrukcji prawnej, nawet jeśli nie będzie ona w istocie wykorzystywana w praktyce, stanowi istotne naruszenie art. 45 ust. 1 Konstytucji RP. W żaden bowiem sposób pokrzywdzony przestępstwem nie będzie miał bowiem możliwości

przedstawienia swojej sprawy „niezależnemu, bezstronnemu i niezawisłemu sądowi”. Takie ograniczenie prawa do sądu nie znajduje uzasadnienia na gruncie art. 31 ust. 3 Konstytucji, bowiem przekreśla samą istotę tego prawa.

Zaznaczenia nadto wymaga, iż w następstwie przyjętych rozwiązań istotnego uszczerbku doznają uprawnienia pokrzywdzonego w zakresie możliwości uzyskania naprawienia szkody wywołanej przestępstwem, w tym dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia.

Co prawda w dalszym ciągu może on wystąpić przeciwko sprawcy czynu zabronionego z powództwem cywilnym, lecz droga ta jest zdecydowania bardziej skomplikowana i kosztowna. Pokrzywdzony może nie dysponować wystarczającymi środkami, aby angażować się w powództwo cywilne, chociażby właśnie z powodu popełnionego na jego niekorzyść przestępstwa.

Nie bez znaczenia pozostaje także fakt, że przyjęte unormowania utrudniają w istocie ściganie i pociągnięcie do odpowiedzialności karnej sprawcy czynu zabronionego, a nadto godzą w społeczne poczucie sprawiedliwości.

Mając na uwadze wyżej wskazane skutki i zagrożenia, przedłożony projekt ustawy zawiera propozycję przywrócenia poprzednio obowiązującego brzmienia art. 330 § 2 k.p.k., które nie będzie niosło ryzyka zatamowania drogi osób pokrzywdzonych przestępstwem do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia i dochodzenia w tej drodze swoich praw.

Zgodnie z art. 2 projektowanej ustawy, okres jej spoczywania ograniczy się do standardowego terminu 14 dni.

4. Oświadczenie o zgodności z prawem Unii Europejskiej

Zakres przedmiotowy projektowanej ustawy nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.